TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ANSİKLOPEDİSİ 44. CİLT

ZÜLBİCÂDEYN
(ذو البجادين)

Abdullāh b. Abdinühm
b. Afîf el-Müzenî
(ö. 9/630)

Sahâbî.

Müzeyne kabilesine mensuptur. İslâm'a girmeden önceki ismi Abdüluzzâ idi, Hz. Peygamber bu ismi Abdullah olarak değiştirdi. Ünlü sahâbî Abdullah b. Mugaffel'in amcasıdır. Resûl-i Ekrem ona Zülbicâdeyn diye hitap ettiğinden bu lakapla tanınmıştır. Küçük yaşta iken babası hiçbir şey bırakmadan ölünce varlıklı bir kişi olan amcasının himayesinde büyüdü; onun sayesinde deve, koyun ve köle sahibi oldu. Meskûn bölgeden uzakta yaşayan Zülbicâdeyn, Resûlullah'ın Medine'ye hicret etmesi üzerine İslâm'a büyük ilgi duydu, fakat amcası buna karşı çıktığından Müslümanlığı benimsemeye cesaret edemedi. Nihayet bir gün amcasından müslüman olmak için izin istedi. Bu isteğine de şiddetle muhalefet eden amcası, böyle bir şey yaptığı takdirde sırtındaki elbiseye varıncaya kadar her şeyini elinden alacağını söyledi. Buna rağmen Zülbicâdeyn, taşa tapmayı bırakacağını ve Hz. Muhammed'e tâbi olacağını söyleyerek amcasının verdiği her şeyi iade etti. Resûl-i Ekrem'in yanına gitmek için giyeceği bir elbisesi kalmadığından annesi ona "bicâd" denilen bir kumaşı (veya bir kilimi) ikiye bölerek bir tür elbise yaptı. Medine'ye varınca geceyi Mescid-i Nebevî'de geçirdi ve sabah namazında kıyafetiyle Resûl-i Ekrem'in dikkatini çekti. Resûlullah ona kim olduğunu sorunca, "Ben abdim" diye cevap verdi. Hz. Peygamber de "Hayır, sen Abdullah Zülbicâdeyn'sin" dedi. Ardından o günden itibaren sahâbe arasında bu lakapla tanındı. Ardından Resûlullah'ın tâlimatıyla Selemeoğulları tarafından evlendirildi. Daha sonra bazı gazvelerde Resûl-i Ekrem'e rehberlik etti, Tebük Gazvesi'nde onun devesini güzel nağmelerle yürüttü. Zülbicâdeyn Kur'an okurken, Allah'ı zikredip dua ederken sesini yükseltirdi. Ashaptan biri onun bu halinden söz ederek riyakârlık yaptığını ima edince Resûl-i Ekrem onun riyakâr değil içi yanık, gözü yaşlı bir kimse olduğunu söyledi (*Müsned*, IV, 337). Zülbicâdeyn Tebük Gazvesi sırasında hummaya yakalandı ve bir gece öldü. Cenaze namazı Resûlullah tarafından o gece kıldırıldıktan sonra yakılan bir ateşin ışığında defnedildi. Resûl-i Ekrem kabrinin geniş tutulmasını ve naaşının hırpalanmadan taşınmasını emretti; ardından bizzat kabrine inerek Hz. Ebû Bekir ile Ömer'in yardımıyla naaşı alıp kabre koydu. Defin işlemi tamamlandıktan sonra Resûlullah kıbleye döndü ve ellerini kaldırarak, "Allahım! Ben ondan razıyım, sen de razı ol!" diye dua etti ve onun Allah'ı ve resulünü seven, içi yanık, gözü yaşlı ve çok Kur'an okuyan bir kimse olduğunu söyledi. Olayı izleyen Abdullah b. Mes'ûd'un, "Ben ondan on beş yıl önce müslüman oldum" dediği, Zülbicâdeyn'in Resûl-i Ekrem tarafından kabre konulup methedilmesine çok imrendiği ve onun yerinde olmayı çok istediği rivayet edilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Zemahşerî, *el-Fâʾiḳ*, I, 79-80; Vâkıdî, *el-Meġāzî*, III, 1013; İbn Kuteybe, *el-Maʿârif* (Sâvî), s. 141; İbnü'l-Cevzî, *Ṣıfatü'ṣ-ṣafve*, I, 677-679; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe* (nşr. Halîl Me'mûn Şîhâ), Beyrut 1418/1973, II, 147; Heysemî, *Mecmaʿu'z-zevâʾid*, IX, 369; a.mlf., *Keşfü'l-estâr* (nşr. Habîbürrahman el-A'zamî), Beyrut 1404/1984, III, 272-273; İbn Hacer, *el-İṣâbe*, I, 484; II, 338-339; a.mlf., *el-Meṭâlibü'l-ʿâliye* (nşr. Habîbürrahman el-A'zamî), Küveyt 1393/1973, III, 64; Köksal, *İslâm Tarihi* (Medine), IX, 145-148, 211-212.

 ZEKERİYA GÜLER

ZÜLCEDR SERİYYESİ
(سرية ذي الجدر)

Hz. Peygamber'in Kürz b. Câbir kumandasında gönderdiği seriyye (6/628).

Ureyne (Becîle) ve Ukl kabilelerine mensup sekiz kişilik bir grup Medine'ye gelerek müslüman olduğunu söyledi ve Hz. Peygamber'e biat etti. Geldikleri sırada hasta ve bitkin durumda olan bu kişiler, hastalıklarının şiddetlenmesi üzerine Medine havasının kendilerine ağır geldiğini ileri sürdüler ve havasına alıştıkları bâdiyeye gitmek istediler. Resûl-i Ekrem onları, deve sütüyle beslenmeleri ve sağlıklarına kavuşmaları için Medine'ye 6-8 mil uzaklıktaki Âir (Ayr) dağının yakınında Kubâ sınırları içinde kalan, zekât develerinin otlatıldığı Zülcedr'e (Cemmâ) yolladı. Burada kaldıkları üç ay boyunca sağlıklarına kavuştular. Daha sonra da deve sürülerini alıp götürmeye kalkıştılar. Sürülere çobanlık eden, Hz. Peygamber'in âzatlısı Yesâr kendilerine engel olmaya çalışınca ellerini ve kollarını kestiler, diline ve gözlerine diken batırarak çok ağır işkence ile öldürdüler; ardından develerle oradan uzaklaştılar. Amr b. Avf kabilesinden bir kadın olay yerinden geçerken Yesâr'ın cesedini gördü ve durumu kabile mensuplarına bildirdi. Kabileden birkaç kişi gidip Yesâr'ın cesedini Kubâ'ya götürdü. Hadiseyi duyan Resûlullah, Kürz b. Câbir el-Fihrî'yi yirmi kişilik bir atlı müfrezenin başında cânilerin üzerine gönderdi. Kürz b. Câbir gece vakti onlara ulaştıysa da saldırı için sabahı bekledi. Sabahleyin oradan ayrıldıklarını görünce tekrar aramaya koyuldu ve bir kadından bulundukları yeri öğrendi. Müslüman askerler saldırganları kuşatıp yakaladılar ve atlarının terkisinde Medine'ye götürdüler. Zegâbe denilen yerde Hz. Peygamber'in emriyle önce elleri ve ayakları kesildi, gözlerine mil çekildi, ardından da asıldılar veya ölüme terkedildiler.

Bazı âlimler, "Allah ve resulüne karşı savaşanların, yeryüzünde düzeni bozmaya çalışanların cezası ya öldürülmeleri ya asılmaları yahut el ve ayaklarının çaprazlama kesilmesi ya da bulundukları yerden sürülmeleridir. Bu onların dünyadaki rezilliğidir, âhirette ise onlar için büyük azap vardır" meâlindeki âyetin (el-Mâide 5/33) hırsızlık yapan, adam öldüren, dinden dönen, Allah'a ve resulüne savaş açan bu kişilere verilen ceza dolayısıyla nâzil olduğunu, gözlere mil çekme ve organları kesmenin (müsle) bu âyetle yasaklandığını, Hz. Peygamber'in bu tarihten itibaren hiç kimsenin gözlerine mil çektirmediğini ve sefere gönderdiği askerlerine de müsleyi yasakladığını ileri sürerler (Vâkıdî, II, 570; Kurtubî, VI, 148-149; Makrîzî, I, 273). Ancak âyetin diğer bazı olaylar sebebiyle indiğine dair rivayetleri de göz önünde bulunduran bir kısım âlimler âyette müslenin, dolayısıyla onu kaldıran bir neshin söz konusu olmadığını, Resûl-i Ekrem'in bunlara verdiği cezanın kısas olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre Resûl-i Ekrem cânilerin Yesâr'a yaptıklarının aynısını yaparak kısas uygulamış, onların dışında hiç kimseye benzeri bir ceza vermemiş ve insanlara işkence yapılmasını yasaklamıştır (Kurtubî, VI, 150; İbn Seyyidünnâs, II, 122; İbn Hacer, II, 135-136). Seriyye kumandanlığını Sa'd b. Zeyd el-Eşhelî'nin yaptığının rivayet edilmesi (Vâkıdî, II, 570) onun seriyyede ensarîlerin reisi olması ihtimalini akla getirmektedir (Şâmî, VI, 186). Kaynaklarda bu olayın Cemâziyelâhir 6 (Ekim-Kasım 627) veya Zilkade 6 (Mart 628) tarihinde meydana geldiği belirtilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Vuḍûʾ", 66, "Tefsîr", 5, "Meġāzî", 36, "Diyât", 22; Müslim, "Ḳasâme", 9-12; Vâkıdî, *el-Meġāzî*, II, 569-570; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye* (nşr. Mustafa es-Sekkā v.dğr.), Beyrut 1995, IV, 217; İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳātü'l-kübrâ* (nşr. Ali M. Ömer), Kahire 1421/2001, II, 89-90; Belâzürî, *En-*